

FUTHARKEN

KONTAKTBLAD FÖR RUNSTENSFADDRAR

Nr. 1 2005

Här kommer det nya årets första FUTHARK. Vi tackar alla faddrar för foton och rapporter om sina runstenar som de skickar till oss. Vi vill också uppmana dem som av olika skäl inte längre kan vara faddrar att meddela oss det så att vi kan ordna en ny fadder åt deras runstenar. Som ni säkert vet finns det en undersida "Fadderverksamheten" till Runverkets hemsida (<http://www.raa.se/arkeologi/runstenar.asp>). Längst ner på den finns en länk till rapportblanketten för utskrift. En blankett bifogas även Futharken. Vi vill också gärna att de faddrar som har nätanslutning meddelar sin e-postadress till oss på adress ths@raa.se

Fältarbetet 2004

Trots många regndagar sommaren 2004 blev mycket fältarbete utfört. I Södermanlands län rengjordes och uppmålades bland annat runstenarna vid Tumbo kyrka, stenarna vid Jäders kyrka, stenarna vid Ärja ödekyrka, ristningarna i Skämby löt i Åkers socken och omkring 10 stenar på Selaön. På sensommaren flyttades de två runstenarna Sö 107 och Sö 108 som sedan 1930-talet stått sydväst om Gredby bro i Balsta-området i Eskilstunas östra del. Stenarna hade ett utsatt läge, särskilt Sö 108. Det beslutades därför att de skulle flyttas ca 150 meter åt nordost och resas intill Sö 109, där det fanns det plats och de båda stenarna bättre skulle komma till sin rätt. De tre stenarna, varav de två flyttade är resta efter deltagare i Ingvar den vittfarnes ödesdigra vikingatåg till Särkland, kommer att förses med en skylt som berättar om Ingvarståget och stenarnas skiftande öden sedan de vid mitten av 1000-talet restes vid landsvägen mellan Eskilstuna och Strängnäs.

I Stockholms län rustades i samarbete med Vallentuna kommun omkring 10 runstenar, bl.a. U 508 Gillberga och U 509 Norr Hall i Kårsta socken, Den berömda Vedahällen U 209 i Angarns socken och ristningarna U 347 och U 348 vid Näs i Frösunda socken.

I Småland uppmålades ett tiotal stenar, bl.a. Sm 1 och 3 Aringsås kyrka, Sm 10 Växjö domkyrka, Sm 13 Uråsa, Sm 15 Torsås och Sm 27 och 28 vid Berga kyrka.

Fältarbetet 2005

Vårdinsatser planeras i Skåne, Småland Södermanland, Närke, Västmanland och Uppland.

I Skåne kommer de båda runstenar som ingår i Västra Strö monumentet att uppmålas, vidare runstenen vid Flyinge och stenen vid Holmby kyrka. Dessutom kommer nya försök att göras att tyda den putsinskrift som upptäcktes i Hardeberga kyrka 2003. I Småland kommer bl.a. Sm 91 i Jönköpings stadspark och Sm 92 Björkö kyrkogård och Sm 93 vid Nömme i Björkö socken att uppmålas. I Östergötland planeras uppmålning av ett tiotal stenar, bl.a. Ög 46, 47 och 48 Herrstaberger, Ög 181 Ledberg och Ög 214 i Egeby i Västerlösa socken. I Närke kommer inskrifter i landskapets södra och västra delar att upprustas, det gäller bl.a. Nä 8 Kräcklinge kyrka, det lilla fragmentet Nä 3 vid Frösvi i Edsbergs socken, Nä 11 Hummelsta och Nä 15 Åsby i Stora Mellösa socken. I Södermanland kommer arbetet med upprustningen av runstenarna på Selaön att fortsätta, dessutom kommer runstenarna vid Sköldinge kyrka och Floda kyrka att åtgärdas samt runstenarna vid Julita och Eriksbergs slott.

I Stockholms län kommer upprustningen av Vallentunas runristningar att fortsätta, då bl.a. den illa medfarna runstenen vid Markims kyrka kommer att upprustas. Även i Täby kommun kommer troligen några ristningar att upprustas. Runstenarna vid Rimbo kyrka kommer att rengöras och uppmålas, däribland U 515 som i augusti flyttades från sin gamla plats vid parkeringen till en plats vid minneslunden i den nya delen av kyrkogården. Stenen vid Uringe malm i Grödinge socken, som föll omkull i somras kommer att resas igen så snart vädret tillåter. Troligen kommer den för säkerhets skull att resas något längre från vägen.

I Västmanland kommer förhoppningsvis den berömda Hassmyrastenen, Vs 24, som den som den gode bonden Holmgöt reste efter sin hustru Odendisa, att rengöras och uppmålas tillsammans med bl.a. Vs 1 och 2 i Stora Rytterns kyrkoruin, Vs 4 och 5 vid Vändle i Dingtuna socken, Vs 9 och 10, vid Saltängsbron, 16 Tortuna kyrka, Vs 17 vid Råby i Tortuna socken, Vs 23 Gussjö i Fläckebo socken, Vs 27 vid Grällsta i Kila socken och Vs 32 i Västerfärnebo. Dessutom kommer Vs 15 vid Målhammar i Björksta socken, som rengjordes och uppmålades så sent som 1997 att rengöras på nytt eftersom den tyvärr redan är starkt alg- och lavbevuxen.

Årets nyfynd

Vid arkeologiska utgrävningar i kvarteret Munkgärdet i Skänninge hittades den 29 november 2004 ett litet blystycke med runor som troligen är ett fragment av en skyddsamulett i form av ett blykors. Endast en liten del av den ursprungliga texten är därför bevarad. Inskriften är en bön om välsignelse för en kvinna, vars namn inte är belagt i någon annan källa: *Igulfrid, signe dig Gud, Jesus, Maria, Sankte Mikael(?)... Ave Maria gratia...*

Runverkets hemsida

Under år 2004 fortsatte arbetet med att lägga ut informationstexter med vägbeskrivningar till sevärda runstenar (<http://www.raa.se/runverket/sevarda.asp>). Under innevarande år kommer förhoppningsvis ännu fler sevärda runristningar att kunna studeras på nätet.

Svenska runor

Det lilla häftet Svenska runor har nu vuxit upp och blivit en vacker bok. Varje landskaps runristningar presenteras i ett eget kapitel och boken pryds av många vackra bilder tagna av vår specielle runstensfotograf Bengt A. Lundberg. Intresserade kan beställa boken på bifogad beställningskupong eller via nätet på adresserna bocker@raa.se eller www.raa.se/bokhandel. Det går också bra att beställa den per telefon: 08-51918154 eller 08-51918218.

Framtiden

Sedan nyår existerar varken Kunskapsavdelningen eller Expertenheten längre. Runverket ingår nu i Kulturminnesenheten vid den nybildade Kulturmiljöavdelningen. Flera av er har säkert hört att Riksantikvarieämbetet enligt förslag skall flytta till Gotland redan från årsskiftet 2006. Beslut i frågan kommer troligen att tas i april.

Thorgunn Snædal

Jan Axelson

Riksantikvarieämbetet, kulturmiljöavdelningen, kulturminnesenheten
Box 5405, 114 84 Stockholm
Telefon 08-51918000, fax 08-51918515. Hemsida: www.raa.se